

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Чжу Сиси:

«Становлення й розвиток народно-інструментальної школи в Китаї:

виконавство, освіта, національний репертуар»

представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»

галузі знань 02 «культура і мистецтво»

Актуальність теми роботи. Сучасні тенденції в мистецтві та музичній культурі загалом характеризуються глобалізаційними процесами, взаємовпливами національних композиторських та виконавських шкіл. В контексті означеної проблематики актуальним є вивчення особливостей розвитку окремих народно-інструментальних шкіл, що становлять загальнокультурну цінність і характеризуються певним інструментарієм, жанровими особливостями, принципами ладогармонічної організації музичної мови, системою художніх образів, музичним тематизмом та ідейно-естетичним змістом музичних творів. Становлення і розвиток народно-інструментального мистецтва тісно пов'язані з закономірностями музично-історичного процесу, що визначаються як загальними тенденціями соціокультурного розвитку, так і функціонуванням композиторської та виконавської шкіл. Особливе значення в згаданих процесах належить появі оригінального репертуару, що забезпечує формування інструментально-виконавської школи як феномену культури та є основою для розвитку навчально-методичного забезпечення музичної освіти.

Таким чином, вивчення особливостей становлення і розвитку народно-інструментальної школи Китаю в контексті виконавських, освітніх і композиторських тенденцій, якому присвячено дослідження Чжу Сиси, є одним з актуальних напрямів не тільки українського, але й зарубіжного музикознавства.

На сучасному етапі музичне мистецтво Китаю, пройшовши чималий шлях розвитку, органічно поєднує національні музичні традиції з особливостями європейської музичної культури, композиторської творчості та виконавства. Незважаючи на це, самотність національних музичних традицій, виконавських

практик, інструментарію визначили індивідуальні шляхи його розвитку, що проявилось у становленні народно-інструментальних шкіл, формуванні мережі закладів початкової, середньої та вищої спеціалізованої освіти.

У дисертаційному дослідженні Чжу Сиси «Становлення й розвиток народно-інструментальної школи в Китаї: виконавство, освіта, національний репертуар» висвітлюються історико-культурні передумови становлення народно-інструментальної школи в Китаї на початку ХХ століття, визначається її періодизація, класифікуються основні напрямки народно-інструментального виконавства, зокрема – інструментально-вокальне, сольне, ансамблеве та оркестрове виконавство, визначає шляхи розвитку музичної освіти та характеризується баянно-акордеонне виконавство як феномен національної народно-інструментальної школи. З огляду на сказане, робота відзначається комплексним дослідженням народно-інструментальної школи Китаю та звертає увагу не тільки на історичні закономірності її розвитку, але й виявляє можливі взаємовпливи західноєвропейської музичної культури, що є особливо цінним в контексті музичної компаративістики.

Чітке формулювання об'єкту (народно-інструментальна школа як музичний феномен національної культури Китаю) і предмету дослідження (виконавські, освітні та композиторські тенденції становлення та розвитку народно-інструментальної школи протягом ХХ – початку ХХІ століття), а також мети і завдань – зумовили чітку структуру роботи з окресленими хронологічними межами дослідження, що уможливило концептуально розкрити історичні передумови та еволюцію народно-інструментальної школи Китаю, представити періодизацію її розвитку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень дисертаційного дослідження, їхня достовірність виявляються у змісті виконаної роботи Чжу Сиси, зокрема в опрацюванні значної кількості наукової літератури, як українських, зарубіжних, так і китайських музикознавців. Це дозволило вирішити поставлені завдання та досягти мети дослідження. Крім цього, використання відповідного науково-понятійного апарату, методологічної бази дослідження уможливили виявити схожі та відмінні характеристики розвитку

народно-інструментальної школи Китаю в контексті світових тенденцій, дослідити унікальність її виконавських традицій та вплив інших культур на процес її еволюції.

Наукова новизна отриманих результатів виявляється в тому, що вперше в українському мистецтвознавстві здійснено комплексне дослідження еволюції розвитку народно-інструментальної школи Китаю в контексті її складових компонентів (виконавства, системи підготовки фахівців та національного репертуару), а саме: проаналізовано еволюцію інструментального виконавства шляхом визначення етапів розвитку інструментально-виконавської практики та формування мережі закладів початкової, середньої та вищої спеціалізованої освіти. В дисертаційному дослідженні Чжу Сиси вперше здійснено спробу проаналізувати процеси взаємодії західних та східних традицій в контексті народно-інструментального мистецтва. Дисертанткою встановлено, що окреслені традиції виражаються в жанрово-стильових особливостях сучасної інструментальної музики. Крім цього, одним з вагомих вихідних положень дослідження є представлення трьох основних векторів розвитку народно-інструментальної школи Китаю, а саме: європеїзація китайської музики; збереження етнічних музичних традицій; синтез східних та західних музичних практик. Окрему увагу надано баянно-акордеонному виконавству як феномену національної народно-інструментальної школи Китаю.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження Чжу Сиси полягає в тому, що представлений поняттєвий апарат дослідження може увійти в науково-теоретичний обіг та доповнити музикознавчу науково-теоретичну базу. Крім цього, історичні розвідки щодо народно-інструментального мистецтва Китаю, маловідомі факти та здійснений органонологічний аналіз народного інструментарію можуть стати в нагоді під час викладання таких освітніх компонент як «Історія виконавства на народних інструментах», «Історія мистецтва», «Етнографія», «Фольклор». Матеріали дослідження, джерельна база, а також висновки можуть стати основою для наступних розвідок в галузі мистецтвознавства, музикознавства, теорії та історії культури.

Апробація результатів дисертації. Основні положення роботи висвітлено у 5 одноосібних публікаціях, зокрема: 3 статті у фахових виданнях, затверджених МОН України, 1 – у міжнародному виданні, 1 – апробаційного характеру. Матеріали кваліфікаційної роботи було представлено на 1 міжнародній та 3 всеукраїнських наукових конференціях.

Характеристика основних положень роботи. Структура дисертації та її обсяг відповідають вимогам МОН України щодо дисертацій докторів філософії.

Дисертаційна робота складається з анотації (українською та англійською мовами) зі списком публікацій за темою дисертації, вступу, трьох розділів (сім підрозділів), висновків, списку використаних джерел (220 позицій), додатків. Загальний обсяг дисертації – 204 сторінок. Основний текст складає 158 сторінок.

Робота є логічною за викладом і чітко структурованою. У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної тематики, сформульовано об'єкт, предмет, мету роботи та завдання дослідження; описано теоретичну базу дослідження, подано коротку характеристику результатів виконаної роботи, ступінь їх апробації та публікації.

У *першому розділі* дисертації представлена історіографія дослідження. Здійснено огляд джерельної бази народно-інструментального мистецтва Китаю, проаналізовано основні положення наукових праць китайських, українських та зарубіжних авторів, музикознавців, мистецтвознавців, що торкаються розгляду музичної культури Китаю, її функціонування в загальнокультурному мистецькому просторі. Здійснюючи аналіз музикознавчих джерел, Чжу Сиси приходить до висновку, що форми традиційного музикування та форми академічного виконавства європейського стилю відрізняються. Серед найважливіших відмінних характерних ознак – індивідуальний, найчастіше усний, метод передачі, трансляції та набуття навичок музикування традиційної китайської музики на відміну від багаторівневої довготривалої європейської системи підготовки професійних музикантів.

Значну увагу в джерельній базі авторка надає роботам китайських дослідників Ван Цзунмін, Ван Чженьї, Ган Тао, Гао Хоуюнь та ін., що відзначаються органологічним аналізом традиційних інструментів Китаю, їхнім походження, техніці виготовлення та специфіці звуковибудування. Особливо зацікавлюють представлені авторкою етапи становлення культури гри на академічних інструментах, що яскраво виявляють нерозривний зв'язок з європейською традицією. Зокрема, аналізуючи працю Чжан Сянюн дисертантка зазначає, що перші музичні навчальні заклади були створені в Китаї за участю українських педагогів, і сьогодні багато китайських музикантів здобувають вищу музичну освіту в Україні. Після повернення в Китай випускники українських закладів є продовжувачами української музичної системи, які успішно впроваджують міжнародний досвід в музичній китайській культурі формуючи синтетичну виконавську та виховну модель.

Одночасно з аналізом джерельної бази, Чжу Сиси в своєму дисертаційному дослідженні здійснює аналіз ключових понять дослідження – народно-інструментальна школа, освіта, виконавство, музичний репертуар. Порівнюючи дефінітивні особливості означених понять в працях музикознавців, дисертантка дає своє *визначення народно-інструментальної школи* – це організоване об'єднання фахівців у галузі народно-інструментального мистецтва, яке має керівний апарат і поліцентричну структуру, в основу якої покладено індивідуальну парадигму та педагогічні, наукові, естетичні, фахово-виконавські, етичні, а також комунікативні принципи, в межах якого відбувається генерація та трансляція традиційної музичної культури, художніх ідей, розроблення технічних засобів та їх передача від майстра до послідовників.

У другому розділі дисертантка детально аналізує генезис та періодизацію розвитку народно-інструментальної школи Китаю, що базується на двох історичних складових свого розвитку – народному музикуванні та європейській музичній традиції. Звертається увага, що під час історичного періоду правління династії Чжоу важливу роль у придворній церемонії відігравали оркестри, які виконували функцію інструментального супроводу та

гімни, що забезпечували вокалісти. Крім цього, звертається увага, що в певні періоди функціонували спеціальні музичні організації («Юефу», «Даюешу» та «Кучуйшу») діяльність яких була спрямована на збирання та зберігання пісень, народно-інструментальних зразків різних локальних традицій, а також створення, записування та розповсюдження виконавського репертуару.

Третій розділ присвячений концертно-виконавському аспекту народно-інструментальної школи в Китаї, зокрема в контексті розгляду особливостей розвитку колективного та сольного форм музикування, а також аналізу функціонування баянно-акордеонного мистецтва та репертуару для народних інструментів. У своєму дослідженні дисертантка зазначає, що до 1960-х років більшу частину репертуару становили транскрипції народних, військово-патріотичних пісень або п'єси китайських авторів на основі традиційної музики, обробки творів західних авторів. Однак, уже після Культурної революції в Китаї починається новий етап розквіту інструменту, який можна охарактеризувати, як процес академізації. Відбувається започаткування основних напрямків музичної підготовки баяністів-акордеоністів в Китаї, створення музичних спілок, здійснюється затвердження спеціальності баяніст-акордеоніст в системі музичної освіти Китаю.

Одним з вихідних положень означеного розділу дисертації є періодизація розвитку баянно-акордеонного виконавства в контексті становлення та еволюції народно-інструментальної школи в Китаї, що складається з чотирьох періодів: 1) до 1940-х років – етап впровадження баяна-акордеона у китайську музичну культуру; 2) 1949 – 1966 роки – етап адаптації баянно-акордеонного виконавства через масове аматорське музикування; 3) 1976–1999 роки – етап становлення баянно-акордеонної школи, процес її академізації та створення оригінального репертуару; 4) 1999 – по теперішній час – етап удосконалення системи спеціальної освіти, музичного репертуару, виконавської майстерності баяністів-акордеоністів.

У висновках узагальнюються результати проведеного дослідження відповідно до мети і завдань дисертаційної роботи, в лаконічній формі, концептуально висвітлюються основні положення роботи.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація містить результати авторських досліджень дисертантки. У основному тексті дисертації наявні покликання на ідеї, думки та результати досліджень інших науковців та оформлені належним чином.

Оцінка мови і стилю викладення матеріалу дисертації. Дисертаційне дослідження написано українською мовою, відзначається цілісною структурою, послідовним та логічним викладом матеріалу, що сприяє чіткості та доступності викладених ідей.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Зміст дисертаційної роботи відповідає предметній області спеціальності 025 Музичне мистецтво.

Дискусійні положення та зауваження.

1. У роботі автор приділяє увагу традиційному музичному мистецтву, наводить приклади робіт композиторів, водночас доречно було б уточнити, спираючись на філософську сутність музики у китайській традиції, наскільки суттєвим є феномен композитора в контексті еволюції народно-інструментальної школи історичному розвитку.

2. Під час теоретичного аналізу музичних творів у роботі використовується поняття «китайський стиль». Виникає запитання у чому полягає його сутність.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим нормам.

Дисертаційне дослідження Чжу Сиси «Становлення й розвиток народно-інструментальної школи в Китаї: виконавство, освіта, національний репертуар» є завершеною науковою роботою, підтверджує актуальність, новизну і самостійність, відзначається перспективністю дослідження в напрямі вивчення народно-інструментальної школи Китаю та її взаємозв'язків з європейською музичною традицією.

Дисертація повністю відповідає вимогам наказу МОН № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (з наступними змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року. Наукова та практична цінність роботи засвідчують ґрунтовну підставу присудження її авторці – Чжу Сиси наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри інструментально-
виконавської майстерності Факультету
музичного мистецтва і хореографії
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Віктор СПОДАРЕНКО

